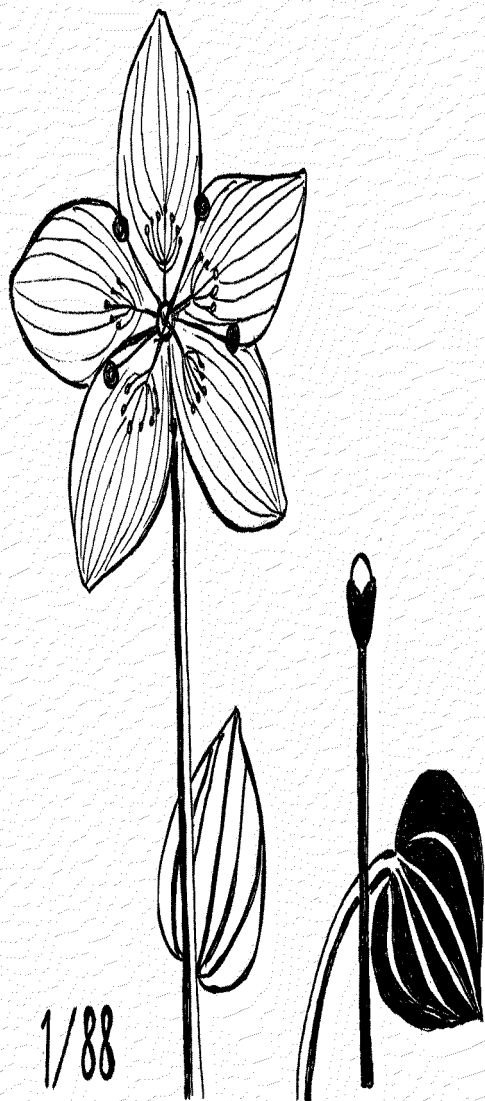

PARNASSIA

1/88

PARNASSIA årg. 1 nr 1 1988

Medlemsblad för Föreningen Smålands Flora

Styrelse

Ordförande	Allan Karlsson, Eksjö
Vice ordförande	Curt Mossberg, Växjö
Sekreterare	Brita Ekenfall, Nässjö
Kassör	Ingvar Christoffersson, Ljungby
Styrelseledamöter	John Christoffersson, Ruda
	Birger Danielsson, Västervik
	Sven Davidsson, Kalmar
	Thomas Karlsson, Lund
	Barbro Otterstedt, Värnamo
	Göran Svensson, Vetlanda
	Göran Wendt, Växjö

Redaktör Brita Ekenfall, Nässjö

Prenumerationsavgift för icke inventerare 25:-

Omslagsbild Parnassia palustris (Slätterblomma)

PARNASSIA kommer nu ut med sitt första nummer.

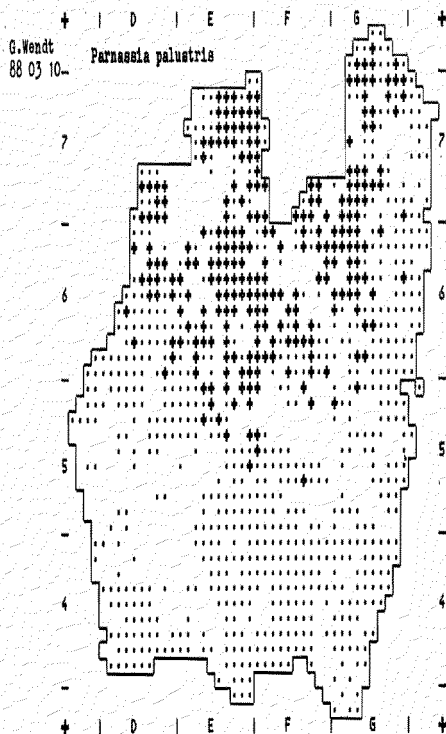
När inventeringen av Smålands flora om ett par år är slutförd, så är det risk för att vi tappar kontakten med varann och med vad som händer på florområdet i olika delar av landskapet. Tidskriften är avsedd att med ett par häften årligen tjäna som en förbindelselänk, även när arbetet med Smålands Flora är klart.

I detta nummer ingår meddelanden av den art som tidigare brukade sändas separat.

Till denna vår egen parnass är Du välkommen med egna inlägg och artiklar. Skriv om växter och inventeringsjobb, kom med förslag till ev. sammankomster och exkursioner och tala om Dina synpunkter angående naturskydd m.m.

Skicka Ditt bidrag till nästa nummer före den 15. sept. 1988.

Adress: PARNASSIA, Brita Ekenfall, Ekefall, 571 94 Nässjö.

På kartan börjar det framträda vilken utbredning slätterblomman har i Småland på 1980-talet. Plustecken visar att arten blivit funnen i rutan, punkt betyder att redovisning har lämnats från rutan men att arten inte blivit funnen. Om det är blankt är rutan ännu inte redovisad. 936 rutor av totalt 1432 är inlästa, och slätterblomman är funnen i 256 av dessa.

SLÄTTERBLOMMAN *Parnassia palustris*

På Parnassos bodde skaldekonsstens gud Apollo, och på något sätt känns det rätt att den förnåna slätterblomma med sina rena linjer har fått det latinska släktnamnet *Parnassia*.

Slätterblomma är verkligen finnas på berget Parnassos i Grekland, men det är inte alls säkert att det var den som Dioskorides menade när han som den förste talade om "gräset från Parnassos". Senare tiders författare har knutit det gamla grekiska växtnamnet till den blomma vi här tittar på.

Om det är dunkelt varför slätterblomma fått sitt latinska namn så är det helt klart varför den fått sitt svenska; när den började blomma var det dags att slå höet på de fuktiga ångar där den kan växa. Annars är det ont om uppgifter om sader och bruk förknippade med slätterblomma. I Värmland har man använt kronbladens saft till ögonvatten, och avkok på växten ska ha använts mot halsbränna i Västmanland. Några folksliga namn på slätterblomma verkar inte ha upptecknats i södra Sverige. Är det någon som känner till ifall växten har använts till något i Småland eller om den har något folksligt namn här?

Systematik

Släktet *Parnassia* omfattar ca 50 arter, de allra flesta i Ostasiens berg. Bara en är vitspridd, nämligen vår *Parnassia palustris*, som man kan finna i stort sett var som helst inom norra halvklotets svalare delar. Den finns även i medelhavsområdet, till och med i norra Afrika, men bara på bergstopparna.

Slätterblommans ställning i växtriaket är omdiskuterad. Av tradition står den ofta i familjen Saxifragaceae, men den är väldigt avvikande där, och nu är nog de flesta överens om att släktet bör få vara en egen familj, Parnassiaceae. Men vilka är de närmaste släktingarna? Man har velat se likheter med både johannesörter och sileshår!

Utseende

Nyman kallar slätterblomma för "höstens sändebud" och det är väl funnet; det är en av de växter man verkligen måste tänka på att leta upp på sensommaren. Bladen syns visserligen hela sommaren och är mycket typiska -- tjocka, hjärtlika och släta i kanten -- om man bara får syn på dem.

Så mycket mer iögonenfallande är slätterblomma när den har slagit ut. Blomma, ensam på sitt långa skaft, är ett unikum. Kronbladen är vita och har genomskinliga, böjda nerver. Innanför kronbladen sitter fem fjäll, som avsködrar nektar ("honung") nertill. Upp till har de långa fransar som topas av en gulgrön körtel. Fjällen tror man har bildats ur sammanväxta ståndare. Det är i så fall en likhet med johannesörterna, som just har ståndarna förenade i grupper.

Det märkligaste är kanske att blomman först är hanblomma och sedan honblomma. När den slår ut är både ståndare och pistiller utvecklade. Sedan sträcker sig en ståndare -- den ovanför det största foderbladet -- och ståndarknappen kommer att ligga ovanpå det sovande märket mitt i blomman. Där öppnar knappen sig och erbjuder pollenet åt besökande insekter, mest blomflugor och myror. När knappen är tom på pollen sträcker sig ståndaren rakt ut och släpper ståndarknappen utanför blomman. Detta upprepas av de andra fyra ståndarna i en bestämd turordning! Först när detta är klart utvecklas märket och kan ta emot pollen, som då måste komma från andra exemplar. Det hela gynnar korsbefruktnings och minskar risken för inavel.

Växtställen

Slätterblomman växer på öppna, fuktiga ställen med god tillgång på ljus och där annan växtlighet är kort. Den gillar rörligt, syrgasrikt vatten. Naturliga miljöer för den kan då vara i sluttande skogskärr, särskilt i övergången till skogen, eller vid utflödet av små grünglyöglar.

Den stortrivdes säkert i forna tiders slätterängar och oödsade betesmarker. Slätterblomman hör till de växter som minskar genom vanhävd och igenplantering. Utdikningar bidrar förstås också till att den försvinner.

Men slätterblomman växer också bra på avröjd, fuktig mark, t ex i väggränsar och grustag. På sådana ställen kommer vi nog att kunna se den även i framtiden.

Dagsaktuell utbredning i Småland

På kartan ser vi att slätterblomman håller sig på höglandet, i stort sett över 200 m-nivån. Den finns dock inte i hela detta område utan undviker de flacka, mycket magra områdena ner emot Lessebo och Kosta. Samma utbredning har en rad andra arter, bl a knagglestarr *Carex flava*, ormröt *Polygonum viviparum* och svartvide *Salix nigricans*.

Tar vi med äldre fynd i bilden får vi ett nytt inslag i mönstret. Det tillkommer några lokaler i sydligaste Småland, i Stenbrohult och Långasjö socknar. Det verkar ju underligt, men det kan finnas en förklaring. Slätterblomman är nämligen inte en enhetlig art. Det finns två raser i Skandinavien, en nordlig, som har 36 kromosomer, och en sydlig, som har 18. De är till det yttre helt lika, men de har olika krav på biotop och klimat. Man har räknat kromosomerna hos slätterblomman från 16 platser i norra Småland, och alla har haft 36. Material från Långasjö hade däremot 18. Slätterblommar från Stenbrohult har man tyvärr inte undersökt.

Olika raser

Den nordliga rasen finns i hela Skandinavien från Ishavskusten ner till oss. Då förstår vi lätt varför slätterblomman bara växer på höglandet: Att den undviker höglägena ner emot Lessebo och Kosta, där klimatet i och för sig borde passa, kan bero på att marken är så väldigt mager där. Terrängen är dessutom mycket flack och källflöden är ovanliga. Tillräckligt rika biotoper är kanske för sällsynta för att arten ska kunna etablera sig.

Den sydliga rasen är ännu mer kräsen: den växer nästan bara i kalkkärr. Den har varit rätt vanlig i Skåne och är det ännu på Öland och Gotland. Den brukar inte växa i kulturmiljöer som grusgröpar och vägkanter, och när dikning och igenväxning tar de ursprungliga lokalerna har den ingenstans att ta vägen. Därför försvinner den snabbare än den nordliga.

Sammanfattning

Slätterblommans utbredning i Småland kan alltså bero på tre olika saker. För det första har växten själv två raser med olika miljökrav. Den hos oss vanliga, nordliga rasen tycks sedan dels ha ett krav på hårt klimat (växer i höglägena), dels ett krav på god näringstillgång (finns därför inte i de sydvästra höglägena).

Det är nog i allmänhet så att utbredningen av en växt bestäms av mer än en sak. När kartorna blivit ännu lite fullständigare ska vi med datorns hjälp titta på hur olika saker samverkar och tillsammans avgör var de olika växterna kan finnas.

INVENTERINGSLÄGET I MARS 1988

Den här vintern känns som det stora genombrottet för vårt floraprojekt! Resultat från 961 av de totalt 1432 rutorna är inlagda i datorn, alltså drygt 2/3! Det stora arbetet med inmatningen har under vintern drivits med entusiasm av Jörgen Andersson, Birger Danielsson, Jan-Erik Hederås, Thomas Karlsson, Göran Wendt och framför allt av Lennart Stenberg. Ett stort tack också till alla inventerare, som fyllt i listor och växtetiketter, granskat dataautskrift och grubblat över dumma frågor på de rapporterade växterna! (Var det säkert svinnmåla? Finns det verkligen avenbok i norra Småland?)

Nu kan floraskrivandet börja!

Vi kan nu se en massa intressanta saker på kartorna (se t ex artikeln om slätkerblomma), och därför kan vi börja skriva på texten till flororna. Vi kommer också att köra floramaterialet i en större dator under vintern för att få (1) en växtgeografisk indelning av Småland och (2) en indelning av arterna i grupper med likartad utbredning.

Materialet används också i naturvården. Ångs- och hagmarksinventerarna får lokaler för indikatorarter via våra kartor, och vi har blivit engagerade i WWF:s Floraväktarprojekt.

Men - massor av fältjobb återstår!

Nu har vi två säsonger till för fältarbetet. Vad ska vi då satsa på?

För det första är det 112 rutor, som ännu inte har någon inventerare. Ta gärna en av dessa, varför inte i ett område en bit bort från dina vanliga marker? Chansen ökar då att du får se något nytt.

För det andra - och det är tråkigt - är det 359 rutor som vi trots påstötning inte har fått redovisning från. I en del av dessa har inventerandet just påbörjats. Men i många fall finns en hel del uppgifter insamlade, och det är väldigt synd om de inte kommer med i bearbetningarna som börjar nu. Om du känner dig träffad av detta så ta dig samman och skicka in papperen!!

För det tredje är många redovisade rutor inte färdiga. Därför kommer vi till våren att skicka ut en önskelista för varje inmatad ruta. Önskelistorna gör datorn på följande sätt. För en viss ruta plockar den fram så många inventerade grannrutor som möjligt (max 24 st). Sedan skriver den ut en lista på alla växter som ej finns i den utvalda rutan, men som blivit funna i hälften eller mer av grannrutorna. Dessa arter har man alltså god chans att hitta. Inventeraren måste själv bedöma rimligheten i listan. Finns det inte någon sjö så lönar det sig nog inte att leta efter notblomster, även om datorn sagt att den bör finnas. Men påpekar datorn att gran borde finnas kan det ligga något i det ...

Till sist ...

Lycka till i spurtan! Önskar

Projektledningen

Anexa 10 Inventare fdr castagne rutor

The diagram illustrates a grid-based structure, possibly representing a map or a technical drawing. It features a central rectangular area filled with a dense pattern of horizontal and vertical lines, creating a mesh-like appearance. This central area is surrounded by a border of points connected by lines, forming a series of nested, irregular shapes. The diagram is labeled with letters A through G at the top and numbers 1 through 6 on the left side. The overall shape is roughly rectangular, with some protrusions and indentations along its edges.

Antal uostagna rutor = 1319 Av 1432

RAPPORTERING AV VÄRDEFULLA VÄXTLOKALER

I styrelsen har vi nu lite mer funderat på rapporteringen av växtlokaler, som är värdefulla ur naturvårdsynpunkt. Vi är överens om att detta är en av de mest angelägna uppgifterna för föreningen under de två avslutande åren.

Snart har vi strövat igenom vartenda hörn av landskapet och känner nog till många miljöer bättre än de professionella naturvårdsinventerare som gått före oss. Inte heller de som nu är engagerade inom t.ex. ÖSI eller NOLA kan gärna hinna lära känna floran inom alla biotoper lika ingående. Det vore verkligen synd, om denna kunskap inte kom naturvärden till godo.

Vad du rapporterar är alltså ofta de värdefulla miljöernas "sista chans" - om myndigheterna nu inte får reda på vad du sett, kommer kanske mycket av det finaste vi har att utplånas.

Vad vi framför allt vill ha är detta: En avgränsning på kartlappen, ett nummer och en kortfattad beskrivning, som eventuellt kan bestå bara av en uppräknig av de viktigaste arterna.

Kartrutor för ändamålet får du av din distriktsledare, som också ger dig så många rapportblanketter som du behöver. Den lämnar du så småningom tillbaka till din distriktsledare eller skickar den direkt till mig. Jag ser till att de hamnar på naturvårdsenheten i rätt län. (Jag har talat med samtliga naturvårdsenheter. De har alla uttryckt sin tacksamhet och lovat skicka vidare till skogsvårdsavdelningar, kommuner och andra berörda).

Om du till äventyrs inventerar en ruta helt utan värdefulla miljöer - var ändå snäll och rapportera den "tom", så fyller vi ändå en lucka.

Då det gäller redan, kanske för flera år sedan, färdiginventerade rutor: Förstök erinra dig hur det såg ut då du var där och rapportera så gott det går, så får en berörd myndighet ta ansvaret för resten.

Till slut: Var inte ängslig för att din rapport inte "duger"! Jag har fått in ganska många blanketter redan - de är mycket olika, men alla är bra och lämpliga för sitt ändamål!

Lycka till! Och stort tack för hjälpen!

John Christoffersson

VÄXTER PÅ SJÖBOTTEN

I Smålands floras meddelandeserie nr 20 skriver Allan Nicklasson om strandväxter. Han utgår från de insjöar i centrala delen av Kronobergs län, som han själv sett på mest ingående, och beskriver taggsporigt och värtsporigt braxengräs, klotgräs, strandpryl, notblonster, strandranunkel och sylört. Repetera dessa arter i Allans meddelande och jämför med egna erfarenheter. Jag misstänker att förekomsten av bottenväxter kan variera rätt mycket i olika delar av Småland. Det gör ju också sjöarnas beskaffenhet.

I sydvästra Småland tycks främst grunda sjöar med bottenzoner, som under sommaren är enhart fuktiga eller står under grunt och varmt vatten, vara gynnsamma för exempelvis ovanliga gräs, växter med rosettställda blad och växter med krypande stam. Särskilt mineralbottnar, med ett tunt överdrag av väl nedbrutet organiskt material verkar vara bra fyndlokaler. Här är några av de arter Allan inte nämner. Tord Holm har gjort de flesta nyupptäckterna.

Vildris finns i åar i södra och mellersta Halland. Tord har funnit det på olika platser i Markaryd, främst i den korttidsreglerade Tännerydsdammen.

Elåsåv är ny för Smålands inland. Förutom i Tännerydsdammen är den funnen i Huliesjön i Gingby och Kätteln i Värnamo.

Fyrling är en liten fetbladsväxt. Tännerydsdammen och Kätteln är fortfarande ensamma om den.

Eland våra slamkrypare kan vi i Småland räkna med tretalig slamkrypa, korslamkrypa och skaftlamkrypa. Den första är vanlig i Tännerydsdammen, Huliesjön och den närbelägna Åbydammen, korslamkrypan på samma lokaler och tidigare i Exen och skaftlamkrypan i Bolmen, Rymmen m fl sjöar.

Rödlänke brukar man finna i diken och vattenpölar, som lätt torkar ut. I Tännerydsdammen, Kätteln och Huliesjön ger den stora bottenområden en rödaktig färg.

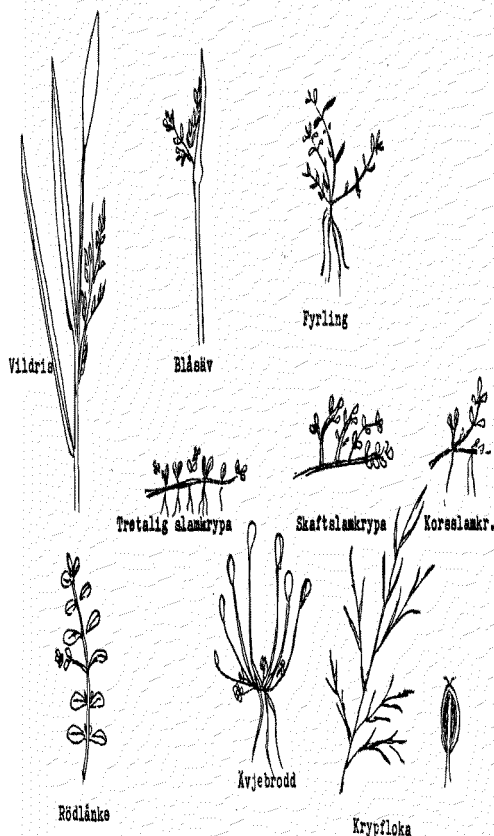
Kvjebrodd finns i Hullesjön. Vi har inte funnit den på fler ställen under inventeringen i inlandet och nu tycks den alltså vara mycket sällsynt.

Krypfloka finns i en sjö i Burseryd. Från Salen är den omnämnd i N.J. Shantz' flora 1864 och den har överlevt omfattande sänkningar och regleringar. I Hullesjön växer ett litet bestånd.

Är det fattiga sunnerbo rikare på trevliga bottenväxter än Småland i övrigt? Av tynden att döma ser det så ut.

Men kanske är bara sjöbottnarna en försämrad miljö. Skaffa en räfsa med styva tänder, utnyttja den som bottenkrapa från båten och undersök fångsterna. Vi hoppas på en sommar med låga vattenstånd.

Ingvar Christoffersson

Blågrönt mannagräs

Blågrönt mannagräs, *Glyceria declinata*, har ofta varit en glömd växt. Det beskrevs för första gången som egen art 1859, men det blev ej taget på allvar av botanister förrän på 1940-talet. Då upptäckte man i England att det till skillnad från mannagräs, *G. fluitans* och skänst mannagräs, *G. plicata*, har hälften så många kromosomer som dessa.

Max Walters som kontrollerade herbarierna i Norden fann att det blågröna mannagräset samlats under olika hybridnamn från framförallt Skåne och Västergötland. I Lunds herbarium fann han 1948 ett ark från Femsjö i Småland. Arket är samlat av Elias Fries och saknar årtal, men är sannolikt taget under 1840-50-talen. Uppenbarligen anade Fries att inte allt stod rätt till för på arket står "Glyceria fluitans var pumila". Arten var ju ännu inte beskriven.

Nästa insamling från Småland gjordes av John Christofferesson. Han samlade arten vid ett besök vid Draven, Reftele, tillsammans med Ivar Söderberg den 29 juni 1955. Ivar Söderberg uppmärksammade arten och påpekade att detta förmodligen var en ny art för Småland. Uppgiften har sedan aldrig publicerats och arket finns i John Christofferessons privata herbarium. Sedan uppmärksammas det blågröna mannagräset i Småland troligen inte förrän 1979, då det hittades av Roland Carlsson vid inventeringsarbetet inom Södra Vätterbygden. Inom detta område finner man sedan 8 lokaler, varav den östligaste ligger vid Rocksjön i Jönköping.

Under 1987 fann vi som inventerar i västra Småland plötsligt 10 nya lokaler för gräset. Kan det möjligen vara så att vi alla som inventerar inom detta område har gått förbi arten? Det ska bli mycket spännande att se hur många ytterligare lokaler vi kan hitta under de resterande 2 inventeringssäsongerna.

Blågrönt mannagräs skiljer sig från det allmänna mannagräset genom sitt kortare strå och halvliggande växtsätt. De översta bladen är blågrönaktiga, korta och tvärt spetsiga. Vanliga mannagräset har långa och jämt avsmalnande blad. Småaxen hos blågrönt mannagräs är relativt korta och mycket karakteristiska är de ca 4 mm långa, markerat 3-5-tandade ytteragnarna, som nästan alltid är mörkt violettbruna nära spetsen. Vidare är inneragnarna tydligt 2-taggade och synliga eftersom de skjuter upp ovanför ytteragnarna. Ståndarknapparna är 0,6-1,1 mm långa. Det vanliga mannagräset har 6-7 mm långa och jämt avsmalnade ytteragnar, utan tänder eller med mycket svaga tänder. Dessutom syns ej inneragnarna och ståndarknapparna är 1,5-2,5 mm långa.

Det blågröna mannagräset är mera näringskrävande och mindre konkurrenskraftigt än det allmänna. Blågrönt mannagräs är starkt kulturgynnad och växer på fuktiga ler- eller humusjordar, oftast där marken trampats eller slitits på annat sätt. Källdrag, vattenhål och stigar i betesmarker är vanliga lokaler.

Dess allmänna utbredning omfattar en stor del av västeuropa och den trivs i det fuktiga suboceanska klimatområdet. Det finns många lokaler för det i England och även på Jylland. Liksom flera andra arter med liknande utbredningar, t ex hedsäv, flytsäv, klockgentiana, så bör chanserna vara goda att finna fler lokaler i den västra kanten av vårt landskap.

Lokaler:

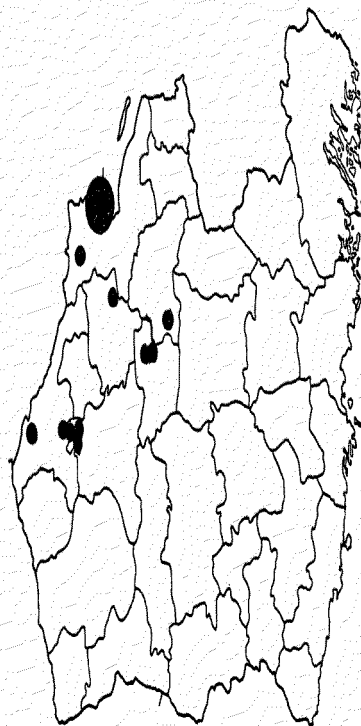
- Femsjö troligen 1840-50-talen Elias Fries det: M Walters 1948
- Reftele Draven Uttorkad sjöstrand. 1955 John Christoffersson-Ivar Söderberg
- Södra Vätterbygden: 8 lokaler mellan Taberg och Bankeryd 1979- Roland Carlsson
- Mulseryd Elsbö Sidlänt, källpåverkad betesmark. Här fanns även hybrider med mannagräs. 1987 Anders Bertilsson-Lennart Stenberg
- Byarum Kvarnaberg Nedan västslutning. Kärrartad betesmark vid bäck. 1987 Lennart Stenberg
- Bringetofta Nära Forsa gård. Vid gammal kvarn på våt betesmark tillsammans med källört och bäckveronika. 1987 Margareta Edqvist
- Vrigstad 1 km NV Köpstad. Sumpig sluttande kobetesmark. 1987 Thomas Karlsson
- Vrigstad Strax N om Åkerslätt. Gammal betesmark, svagt sluttande och silvattenpåverkad. 1987. Eira Pettersson
- Hagshult Vid Jönshult. På körväg i betesmark. 1987 Lennart Persson
- Reftele Jonsbo vid Draven. Sm Floraekursion 1987
- Reftele Vid dammen SV om Annebergssjön. På äldre körväg. 1987 Lennart Stenberg
- Reftele Strax V om Vå. På körväg vid sägen. 1987 Lennart Stenberg
- Burseryd Södra delen av Vicksbo. Nära gödselstad. 1987 Lennart Stenberg
- Visingsö ? I Hulten Atlas över Norden Växter (1971) finns en prick på norra Visingsö. Bakgrunden till denna vet jag ännu ej.

880225 Lennart Stenberg

Blågrönt mannagräs Strå, småax och ytteragn. Till vänster ytteragn av mannagräs. Teckning: Bo Mossberg

Karta över hittills gjorda fynd av blågrönt mannagräs. Stor cirkel motsvarar 8 lokaler

Blágrönt mannagräs, *Glyceria declinata*

Om libbsticka - en gammal kulturväxt.

En del inventerare för Smålands flora har säkerligen funnit libbsticka, *Levisticum officinale*. Själv har jag hittat den på tre gårdar i Säby socken, F-län, nämligen Brunnsmålen, Råstorp och Sävsjö. Den utbredning, som Hultén anger i sin atlas, kommer förmodligen att korrigeras för vårt landskap, när alla inventerare redovisat sina artlistor.

Namnet libbsticka anses härröra från tyskans Liebestickel, kärlekstav, Engelsmännen kallar den loveage. Den ansågs tydligen ha en viss inverkan på den mänskliga fysiologien. Dess nuvarande namn, *L. officinale* antyder dock, att den har medicinsk verkan. Några folkliga namn på örten har jag inte noterat.

Libbsticka härstammar från Sydeuropas bergstrakter. Den hette för *Ligurium levisticum*, vilket säger oss, att den kommer från Ligurien, ett av landskapen i norra Italien. Den var känd som läkemedelsväxt redan under medeltiden.

Libbstickan är således en gammal kulturväxt, som ibland spritt sig utanför gårdstomter och till vägkanter. Så är också fallet med exemplaren på mina tre lokaler.

När man ser denna ört, kan man knappast missa dess identifikation. Den är en flerårig, högväxt, ibland mer än manshög, blågrön umbellat. Den har en säregen, ganska frän lukt, påminnande om selleri. Om man gnuggar ett blad, framträder lukten särskilt starkt. Bladen är tjocka och kan bli ända till 7 dm långa. Flocken består av 10 - 20 strålar, är 8 - 12 cm bred och har både allmänt och enskilt svepe. Kronbladen är små och blekgula. Frukterna är 5 - 7 mm och vid mognaden gulbruna.

Man har använt libbstickan till krydda och medicin, antingen bladen (som kan torkas eller frysas) eller också den torkade roten, som benämns *Radix levisticum*.

I våra dagar nyttjar man växten som krydda, eftersom den har en stark sellerismak. Bladen hackas och strös på sallader eller använde sparsamt i köttgrytor, patéer, såser och soppor. Den som inte är van vid denna krydda, rekommenderar jag att pröva sig fram. Stjälken kan kanderas eller syltas, som man brukar göra med kvanno i våra fjälltrakter.

Som extrakt i buljongtärningar har libbeticka tillsatts på kontinenten, i framförallt Tyskland och Schweiz. De välkända buljongtärningarna av fabrikatet Maggi var sålunda förr smaksatta med denna ört men är numera ersatt med glutamat.

I folkmedicinen har man använt libbeticka mot kolik, mot vilken sjukdom man även tuggat *Radix levesticum*. Man har druckit te mot gulsot och tungsinnhet och man har givit krossade frön mot inälvsmask. Som utvärtes medicin har dekokter ordinerats mot bitt av huggormar och hunder men även till ågonbad och munvatten. Också vid beredning av badvatten har man tillsatt libbeticka.

På en del gårdar planterade man förr exemplar av växten utanför husknuten för att förhindra att flugor och andra otäcka flygfän, råttor och huggormar skulle komma in i bostaden. Om vägglösen hade uppenbarat sig inne i huset, lär örten i fråga ha kunnat fördriva dem. Blad och rot har även använts till kor, som saknat metlust och för att få dem i kalv, liksom att förhindra, att mjölken skulle aurne.

Det vållar inga större bekymmer att odla libbeticka. Man sår frön så snart dessa mognat i augusti eller också sätter man rotdelar på våren, vilka planteras 5 cm under jordytan. Den trivs bäst i näringsrik, fuktig jord och i halvsugga. Den kan odlas upp till zon 5. Libbetickan var vanlig i kryddträdgårdar till mitten av 1800-talet.

Referenser

Bonniers kokbok

Henriksson, Växterna i de gamla seder och bruk

Hultén, Atlas över växternas utbredning i Norden

Leth, Odla kryddväxter

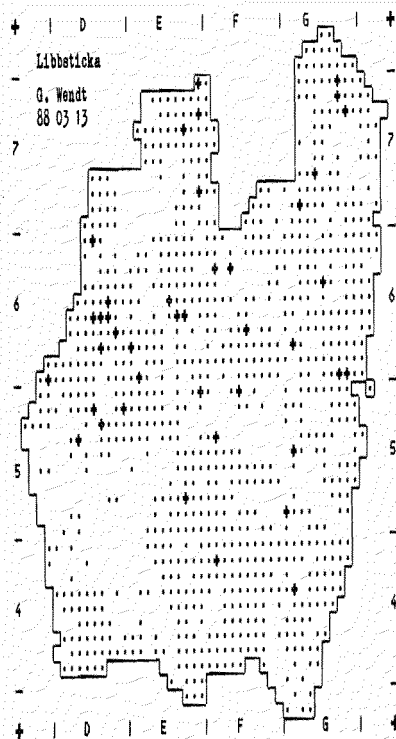
Lyttkens, Svenska växtnamn

Rosendahl, Lärobok i farmakognosi

Svensson, Flora över Sveriges kulturväxter

Weimark, Skånes flora

Kjell Rönning, Tranås

Libbaticka

Skogsbräuna

En av de mera ovanliga *Cardamine*-arterna i Småland heter *C. flexuosa*, skogsbräma. Under en exkursion i juni 1987 fann jag den dock i Säby sn, Jönköpings län. Lokalen är en skuggig, starkt sluttande bäckravin, som går västerut från Hallingstorps norra ände.

Skogsbräman är tämligen allmän i kalktrakter men är här observerad i urbergabygd.

Några karaktärer enligt Weimarck: 1-flerårig, stjälk vanl 1-2 dm, enkel eller från basen grenig, hårig. Rosettblad med 2-4 par äggrunda, skalf-tade, ovan glanshåriga småblad; stjälkblad 3-7, kort- eller oskattade. Skida 12-25 mm på täml. långt skaft.

Kjell Rönning

Tranås

NÅGRA FYND FRÅN NORDVÄSTRA SMÅLAND 1987.

Vippstarr *Carex paniculata* Flera lokaler N om Vaggeryd. John Kraft-Jörgen Andersson

Tägelstarr *Carex appropinquata* Vid Lagan ca 5 km NO om Vaggeryd Jörgen Andersson

Fjällgröe *Poa alpina* På rännebro i Åsthult, Skillingaryd Mats Krabb

Kvarnven *Agrostis scabra* Avfallstippen vid Unnefors Sägverk, N Unnaryd Erik Fagerlund

Skogsknipprot *Epipactis helleborine* Banvall S om Skillingaryd Erik Larsson

Vityxne *Leucorchis albida* 1 ex på hävdad mark, Gräfthult, Gislaved T Fasth-P Eriksson

Plommonros *Rosa villosa* ssp *villosa* Betesvall, Helmershus, Värnamo Andra fyndet i Småland Lennart Persson

Spirea media Förvildad vid Almersäng, Skillingaryd Lennart Persson

Ungersk vicker *Vicia pannonica* ssp *striata* 1 ex med violettbruna blommar växte 25 meter från skolan, Skillingaryd Lennart Stenberg

Svedjenäva *Geranium bohemicum* Första fynd i västsmåland: vägren strax S om Jälluntofta Lars-Erik Pettersson

Luddundört *Epilobium parviflorum* Ogräs i orensat grönsaksland 6 km NO om Vaggeryd Lennart Stenberg

Krypfleka *Apium inundatum* I Storasjön, Burseryd Kerstin Johansson

Stöjsilja *Ammi majus* Inkommen på gräsmark V om Reftele E Norell-N Thörn

Ryl *Chimaphila umbellata* Några km NV om Skillingaryd Torsten Johansson

Kläsefibbla *Crepis praemorsa* Nära Byarum J Kraft-Dag Hansen

Är du intresserad av att uppleva en botaniskt ganska okänd del av sydöstra Småland? I så fall är du välkommen till en inventeringshjelp den 3 och 4 september med förläggning i Hornsögården, som säkert många minns från Årsmötet 1985, då vi var inkvarterade där.

I första hand behöver vi hjälp med 6 rutor, som "blivit över" hittills. Det gäller följande:

5 G Oskarshamn SV B5 (Ruggatorp), C4 (Mjölsingsmåla), C5 (Abbetorp)

5 G Oskarshamn SO A2 (Koverhult), C1 (Hundhult), D2 (Gunnarebo)

Terrängen här är mycket flack och fattig på berg och sjöar. Skogarna är oftast tallekog av ristyp, vid första anblicken enahanda och föga spännande. Svensk häggmisel kan bilda stora bestånd. Vi kan träffa på skogs- och purpurknipprot, skogs- och backvicker, sötvedel, grönpyprola och ryl. I små skogskärr växer skärstarr, på hållmarker bergbräsa, i mer lundartade miljöer lundelok, långsvingel, storrams, tandrot, vipp- och vårärt, underviol och murgröna.

Vattendragen består mest av bäckar (Alsterån berör dock två rutor), men de bör ändå innehålla en del av de arter som i trakten är karaktäristiska för rinnande vatten och dess stränder; idegran, raspbjörnbär, safaa, lundskäfting, ängeruta, kransmynta, hampflockel och strandviol.

Utmärkande arter för odlingslandskapet (som ofta är beläget på åsar) och för torrbackarna är rävm-, pigg-, snår- och mörkt snårstarr, nattviol, spindelört, vallkrassing, grå- och småfingerört, sträv nejlikrot, luktsåborre, luddros, backklöver, duvnäva, bergmynta, spåttistel och kvastrfibbla. Som ogräs vid gårdar, i trädgårdar och åkrar uppträder råttavans, jungfrukan, skär kattost, hårkörvel, hjärtstilla, luddveronika och storkardborre.

Hoppas du har lust att vara med! I så fall skriv eller ring

adr Villa Vibo, Långemåla, 57076 Ruda

tel 0499/30006

John Christoffersson

ÅRSMÖTET 1988

äger rum i S. Unnaryd 8-9 juli. Årsmötesförhandlingar på kvällen 8 juli och exkursioner i omgivningarna 9 juli.

Mer om årsmötet i bifogat meddelande.

PARNASSIA 1/88 årg. 1

INNEHÅLL

sid	1	Presentation av PARNASSIA
1		Uthredningskarta över Parnassia palustris
2		Thomas Karlsson: Slätterblomman
4		Inventeringsläget mars 1988
5		Karta över inventeringsläget mars 1988
6		John Christoffersson: Rapportering av värdefulla växtlokaler
7		Ingvar Christoffersson: Växter på sjöbottnen
9		Lennart Stenberg: Blågrönt mannagras
12		Kjell Rönning: Om libbeticka - en gammal kulturväxt
15		Kjell Rönning: Skogsbräma
15		Lennart Stenberg: Några fynd från SV Småland 1987
16		John Christoffersson: Inventeringshelg i SÖ Småland